

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 26 febr. 1892, kl. 12 midd.

Laguskottets utlåtande, i anledning af väckt motion angående rätt för qvinna att innehafva klockare- och kyrkosångarebefattningar.

I enlighet med ett af rikets ständer vid 1859—1860 årens riksdag fattadt beslut lemnades genom kungörelsen den 8 mars 1861 det medgifvande, att församling egde att till bestridande af organistbefattning, der denna ej var med klockaresyssla förenad, antaga qvinna, hvilken fullgjort hvad författningarne i öfrigt stadgade för kompetens till sådan befattning. Vid nämnda riksdag förelåg jemväl förslag, att qvinna måtte kunna antagas till klockare, men denna framställning blef af allmänna besvärs- och ekonomitskottet afstyrkt och lyckades ej heller tillvinna sig ständernas bifall. Sedan 1861 har någon ytterligare utvidgning af qvinnans verksamhet på det kyrkliga området icke skett. Visserligen väcktes vid 1885 års riksdag inom Andra Kammaren en motion i syfte att bereda rättighet för qvinna att innehafva klockaretjenst, men denna motion, som af kammaren hänvisades till tillfälligt utskott, blef af nämnda utskott afstyrkt under erinran att, då Kongl. Maj:t redan vid åtskilliga tillfällen i anledning af gjorda ansökningar meddelat resolutioner, af hvilka klart framginge, det egenskapen att vara qvinna icke utgjorde hinder för sökande af klockarebefattning, den rättighet, som motionen åsyftade bereda qvinnan, måste anses redan vara för handen. Efter ett

kortare meningsutbyte blef utskottets hemställen af kammaren bifallen, hvadan frågan förföll.

I en något vidgad form har berörda fråga nu återupptagits i en inom Andra Kammaren af herr *Emil Hammarlund* väckt motion, n:o 98, hvilken blifvit till utskottet hänvisad. I berörda motion anmärker motionären sålunda till en början, hurusom lika litet som det *före* 1885 funnes några resolutioner, som bestyrkte det tillfälliga utskottets uppfattning i ämnet, lika litet hade *efter* nämnda tid dylika resolutioner sett dagen. Så vidt det vore motionären bekant, hade under åren 1885—1891 tillhoppa 13 ansökningar af kvinnor om rätt att söka klockarebefattningar pröfvats af Kongl. Maj:t. Af dessa ansökningar hade de, hvilka afsett rätt att söka klockarebefattning *inom hela riket*, städse afslagits. I två fall hade på vederbörande domkapitels tillstyrkan kvinna erhållit rätt att söka dylik befattning inom visst *stift*, och sju kvinnor hade erhållit rättighet att söka sådan befattning i viss *församling*.

Sedan motionären härefter redogjort för två af de omnämnda resolutionerna samt i sammanhang dermed uttalat såsom sin öfvertygelse, att för närvarande kvinna kunde blifva klockare allenast på grund af dispensation från gällande lag, fortsätter motionären:

»Fråga kan allvarsamt uppstå, huru vida icke det vore bäst och riktigast att alldeles afskaffa hela klockareinstitutionen, sådan den nu ter sig. De till klockaretjensten hörande göromål kunde lämpligen fördelas mellan organisten och kyrkovaktaren. På en sådan anordning skulle helt visst både folkskolan och kyrkomusiken vinna.

Men så länge klockarebefattningarna finnas kvar, föreligger intet rimligt skäl att göra dem till ett uteslutande privilegium för männen.

De kompetensfordringar, lagen uppställer för sökande af klockaretjenst, äro visst icke af den art, att de ej kunna uppfyllas af kvinnor.

»Han skall» — heter det i kyrkolagen — »vara ärlig, trogen och flitig, boklörd och kunna sjunga och skriva, så att han deruti kan undervisa församlingens ungdom.» Genom utslag den 3 oktober 1884 har Kongl. Maj:t förklarad, att detta »boklörd» endast innefattar att hafva det mått af kunskaper, som kan inhemtas i en vanlig folkskola, och egenskapen »kunna sjunga» behöfver enligt samma utslag ej alls förefinnas. Kongl. Maj:t har nemligen gillat, att på första förslagsrummet till en klockaretjenst framför en mängd väl meriterade sökande uppförts en person, som endast hade betyg

från med folkskola likställd undervisningsanstalt, och enligt detta betyg saknade sångförmåga.

Vidare bör klockare i landsförsamling »förstå att med åderlåtning allmogen betjena» samt ega »kunskap och färdighet i vaccinationens verkställande och vederbörliga skötsel».

Det är allt, som fordras för att vara kompetent. Någon särskild »klockareexamen» finnes ej.

Om vi sedan gå att betrakta klockarens åligganden, så lämpa de sig lika väl, ja i några fall till och med bättre för qvinna än för man. Klockarens åligganden äro enligt kyrkolagen och senare gifna prejudikat följande:

1) »att sörja för ringningen och klämtningen» (enligt en mängd Kongl. Maj:ts utslag innebär detta »sörja» icke vidsträcktare åliggande för klockaren än att tillse, det ringning i behörig ordning och på bestämda tider anställles);

2) att »på behöriga tider ställa timklockorna»;

3) att »taga allt det i noga akt och förvar, som honom i händer antvardas och förtros»;

4) att »vara presterna vid gudstjensten, skriftermålen och, när det befallas, uti sockenbud samt annan kyrkotjenst vid handen»;

5) att »hålla kyrkan och kalken ren samt tillse, att kyrkodörrar, portar och luckor stängas på torn och kyrkogård»;

6) att »biträda presterskapet med antecknande af de personer, som angifva sig till skriftermål och nattvardsgång i kyrka»;

7) att åderlåta;

8) att vaccinera.»

I fråga vidare om rättigheten för qvinna att söka *kyrkosångaretjenst* erinrar motionären, hurusom kungörelsen den 8 mars 1861 allenast gäller organistbefattning, och att det i saknad af alla lagbestämmelser derutinnan måste anses ovisst, om qvinna egde söka befattning af ifrågavarande art. Till förebyggande af all tvetydighet uti nämnda hänseende torde det uttryckligen böra i lag bestämmas, att qvinna, som eljest hade nödig kompetens, finge söka och innehafva kyrkosångaretjenst.

Slutligen anmärker motionären, hurusom ett bifall till hans framställning torde påkalla äfven ett par smärre ändringar i folkskolestadgan samt i kongl. kungörelsen den 8 mars 1861.

I fall det medgäfvos qvinna att söka klockaretjenst, borde nemligen äfven folkskolelärarinna hafva samma rätt som folkskolelärare att med skolaretjenst förena klockarebefattning. I folkskolestadgans § 34 borde alltså orden: »§§ 26 och 27» utbytas mot »§ 26» samt orden »eller med klockaretjenst» utgå. Slutligen borde i kungörelsen den 8 mars 1861 orden: »der denna ej är med klockaresyssla förenad» utgå.

I enlighet med hvad han sålunda anfört, hemställer alltså motionären,
»att Riksdagen måtte besluta:

dels att qvinna, hvilken fullgjort hvad författningarne för kompetens till sådan befattning i öfrigt stadga, må söka och innehafva: a) klockaretjenst; b) kyrkosångarebefattning;

dels att folkskolestadgans § 34 samt kongl. kungörelsen den 8 mars 1861 erhålla sådan förändrad lydelse, att hinder ej finnes för folkskolelärarinna eller för qvinlig organist att söka och innehafva klockare- och kyrkosångarebefattningar.»

På sätt motionären anmärkt, måste enligt gällande kyrkolag qvinna för närvarande anses sakna rättigheten att söka och innehafva klockarebefattning. Då emellertid Kongl. Maj:t, i särskilda fall, der qvinnas ansökning att erhålla dylik befattning afsett allenast viss församling, någon gång ett helt stift, redan frånträdt kyrkolagens grundsats i ämnet, och det icke lär kunna med fog påstås, att qvinnan i allmänhet mindre väl än mannen skulle lämpa sig för de sysslor, som tillhöra klockaretjenst, har den utvidgning af qvinnans verksamhetsfält, som motionen ställer i utsigt, synt utskottet eftersträfvansvärd. Att deremot, på sätt motionären jemväl föreslagit, medelst lag fastslå qvinnas rätt att söka kyrkosångarebefattning torde icke vara lämpligt eller ens af behovet påkalladt. Nämnda befattning finnes visserligen omnämnd i författningar af kyrkligt-administrativt innehåll, men är för den egentliga kyrkolagstiftningen fullkomligt främmande, och torde vid sådant förhållande de församlingar, hvilka vilja anställa kyrkosångare, redan under nuvarande förhållanden ega att till sådan tjenst utse qvinna, allenast hon innehar den i kungörelsen den 8 december 1881 föreskrifna kompetens.

Såsom motionären erinrat, föranleder ett bifall till hans framställning om rätt för qvinna att söka klockarebefattning smärre förändringar i så väl gällande folkskolestadga som ofvan åberopade kungörelse af år 1861. Då dessa författningar tillkommit i administrativ väg, och ändringar i desamma icke böra ske annorledes än i sammanhang med den föreslagna ändringen af kyrkolagen, har frågan synt utskottet lämpligast böra medelst en skrivelse öfverlemnas till Kongl. Maj:t.

Utskottet hemställer följaktligen,

att Riksdagen, i anledning af motionen, måtte i skrivelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för

Riksdagen framlägga förslag till bestämmelse, att qvinna må lika med man söka och innehafva klockarebefattning.

Stockholm den 26 februari 1892.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation

af herrar *Bergström, Fröberg, grefve Klingspor, Pehrsson, L. O. Larsson, Claëson* och *Ölander*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till motionen.
